

9.9.2022

Opetushallitukselle:

Asia: Lausuntopyyntö romanikielen elvytysohjelman luonnoksesta

Viite: Lausuntopyynnön diaarinumero: OPH-3457-2022

OAJ:n lausunto romanikielen elvytysohjelman luonnoksesta

1 Romanikielen elvyttämishojelman tavoitteet ovat perusteltuja

OAJ kiittää mahdollisuudesta lausua romanikielen elvytysohjelman luonnoksesta.

OAJ pitää hyvänä, että Opetushallitus valmistelee kokonaisvaltaisen ohjelman romanikielen elvyttämiseksi. Romanikielen elvyttäminen elvytysohjelmaluonnoksen tavoitteiden mukaisesti on perusteltua aloittaa viipeettä kielen ollessa vielä melko laajasti osattu sekä puhuttu kieli ja sidoksissa kulttuuriin. Elvytysohjelman selvityksen mukaisesti kielen käyttö ja kieltä taitavien määrä on heikentynyt merkittävästi viime vuosikymmeninä.

Suomen Kansalliskielistrategian (2021) mukaisesti Suomi pyrkii toimimaan esimerkillisesti kielellisten oikeuksien toteuttamisessa ja oikeuksien edistämisessä. Kielipoliittisen ohjelman (2022) mukaisesti tavoitteena on kotoperäisten kielten suojaaminen, elvyttäminen, tukeminen ja vahvistaminen.

Suomen romanikielen asema vähemmistökielen säädöksissä on hyvä, vaikkakin romanikieltä koskevaa kielilakia ei ole säädetty. Edellytykset kielitaidon säilyttämiselle ja vahvistamiselle ovat juridisesti hyvät ja romanikieltä on opetettu suomalaisessa perusopetuksessa 1980-luvun lopulta alkaen. Jo karttuneet kokemukset kielen- ja kulttuurin opettamisesta on otettava hyödyksi suunniteltaessa kielitaidon elvyttämistä.

Kielitaidon- ja kulttuurin säilyttämisen sekä vahvistamisen osalta varhaiskasvatuksella ja perusopetuksella on keskeinen merkitys.

OAJ korostaa, että kasvatuksessa ja koulutuksessa koulutetun kielenopettajan ja lasten/oppilaiden/opiskelijoiden kohtaaminen on välttämätöntä kielitaidon yhdenvertaisen opetuksen toteuttamiseksi. Pelkkä oppilaitoksissa toteutettava kielen- ja kulttuurin opetus ei kuitenkaan yksin riitä, vaan huomio on kiinnitettävä kokonaisvaltaisesti kielen oppimista tukevaan materiaaliin saatavuuteen, yleiseen kielitietoisuuteen, eri toimijoiden väliseen yhteistyöhön ja erityisesti

9.9.2022

huoltajien tiedottamiseen kielen- ja kulttuurin tuntemusta edistävästä toimenpiteistä.

2 Hyviä kokemuksia hyödynnettävä ja tiedottamista tehostettava

Kielitaidon kehittäminen ja kielen omaksuminen on tutkitusti luontevaa kielellisessä herkkyyssiässä. Saamenkielen elvyttämisessä kielikylpy- ja kielipesätoiminnalla on saavutettu hyviä tuloksia. Näitä kokemuksia on hyödynnettävä myös romanikielen elvyttämisohjelman toimeenpanossa.

Huomio kielitaidon vahvistamisessa on kiinnitettävä kasvatuksessa ja koulutuksessa erityisesti varhaisiin vuosiin.

OPH:n selvityksen mukaisesti vain pientä osaa esiopetuksen oppilaiden huoltajista oli tiedotettu romanikielen opetuksen mahdollisuudesta. Huoltajista kuitenkin kolme neljästä piti kielenopetusta tärkeänä.

Huoltajien yhdenvertainen tiedottaminen on oleellinen tekijä koskien kielenopetukseen hakeutumista, opiskelumahdollisuuksia koskevaa arviointia ja kielipolkujen toteuttamista.

3 Opettajien koulutukseen ja kelpoisuuksiin kiinnitettävä huomiota

Kielitaidon- ja kulttuurin säilyttämisen ja vahvistamisen osalta varhaiskasvatuksella ja perusopetuksella on keskeinen merkitys. Romanikielen- ja kulttuurin maisterinopintojen merkitys korostuu tutkimuksen vahvistamiseksi sekä kielen- ja kulttuurinopettajien kouluttamiseksi myös toisen asteen koulutusta silmällä pitäen.

OAJ korostaa, että romanikielen opetus on järjestettävä kelpoisten opettajien antamana opetuksena samoin periaattein, miten kielenopetus koulutuksessa yleisestikin järjestetään. Siksi romanikielen perus- ja aineopintojen opiskelumahdollisuuksia yliopistossa on edistettävä kelpoisten opettajien kouluttamiseksi. OAJ pitää tärkeänä, että opettajien kelpoisuuksiin kiinnitetään huomiota elvytysohjelmaluonnoksessa kuvatulla tavalla eri koulutusmuodoissa.

Romanikielen opetus on väistämättä laajalla alueella asuvalle joukolle annettua opetusta, jolloin opetuksessa on perusteltua hyödyntää digitalisaation mahdollisuuksia. Etä- ja verkkovälitteistä opetusta suunniteltaessa on luonnoksessa mainitusti kiinnitettävä huomiota opettajien täydennyskoulutukseen, opettajankoulutuksen aikaiseen digi- ja etäpedagogiikan taitojen varmistamiseen.

OAJ kannattaa luonnoksen toimenpide-ehdotusta opettajien kouluttamisesta etäopetuksen pilottihankkeeseen.

9.9.2022

OAJ kannattaa toimenpide-ehdotuksen 1 mukaista romanikielen opettajien koulutuksen kehittämistä sekä pilotointia romanikielen opintojen sisällyttämisestä valinnaisiin opintoihin sosionomin ammattikorkeakoulututkinnoissa sekä ohjausalan STEP - ammattitutkinnoissa.

Elvyttämishjelman luonnoksessa pohditaan myös romanikielen asemaa suhteessa ylioppilastutkintoon. Tämä pohdinta on perusteltua ja sitä on jatkettava kehittämistyön edetessä.

Ensivaiheessa on kiinnitettävä huomiota lukio- tai ammatillista koulutusta edeltävään opinpolkuun kohdistuviin toimenpiteisiin kielitaidon elvyttämisessä ja vahvistamisessa.

Tämän jälkeen ja elvyttämishjelman toimenpiteiden vaikuttaessa kielitaitoa vahvistavasti ja siten edellyttäen toisen asteen koulutukselta kielipolkua vahvistavia toimenpiteitä, on seuraavassa vaiheessa arvioitava esimerkiksi kielen asemaa suhteessa ylioppilastutkintoon. Tällä hetkellä Suomessa ei opeteta romanikieli- ja kulttuuri äidinkielenä oppimäärää perusopetuksessa eikä lukiokoulutuksessa.

4 Elvyttämishjelmalle on varattava erillinen ja riittävä rahoitus

Elvyttämishjelman tavoitteet ja toimenpide-ehdotukset tavoitteiden saavuttamiseksi ovat OAJ:n mielestä kannatettavia. Opetuksen ja koulutuksen järjestäjien edellytyksiä mahdollisimman yhdenvertaisten käytännön järjestelyiden toteuttamiseksi on tuettava pitkäkestoisesti, jotta toiminta vakiintuu ja kehittyy.

OAJ korostaa, että tavoitteiden toteutuminen edellyttää riittävää ja jatkuvaa rahoitusta, jotta opettajien koulutus, oppimateriaalien laatu sekä saavutettavuus varmistetaan.

Opetusalan Ammattijärjestö OAJ

Nina Lahtinen
Koulutuspolitiikan johtaja

Tuomo Laakso
Erityisasiantuntija